

ELS RAJOLERS

9

En un principi els rajolers treballaven a l'aire lliure amb motllos de fusta amb els quals amassaven els rajols de dos en dos.

24

A mitjan segle XVIII, l'economia primària va experimentar un canvi espectacular amb la introducció de la indústria de la rajoleria, aprofitant la gran quantitat de sediments argilosos a les zones de Palol Sabaldòria i dels voltants de les escoles actuals. Alguns escrits esmenten que ja al 1620 hi havia quinze forns, encara que concretament hi ha constància que a l'època de la construcció del castell de Figueres (1753-1766), a Vilafant hi funcionaven onze rajoleries, la més important de les quals era anomenada d'en Junquer. Aquest, a més de la fabricació pròpia, era l'encarregat de distribuir la producció de les altres rajoleries segons les comandes del castell.

Els rajolers de Vilafant foren els que van subministrar els rajols per bastir el castell de Figueres, i només cal donar una ullada sobre els murs dels baluards i revellins per veure la gran quantitat de milers i milers de rajols emprats en aquella fortalesa, on treballaren 300 paletes. Els rajols havien de ser de la millor qualitat i a plena satisfacció de l'enginyer militar. El rajol ordinari es pagava a 2 rals i 12 diners la vara quadrada (0,608 m²) i els maons, dits rajols dobles, a 4 rals i 12 diners. La majoria d'aquestes rajoleries eren de caràcter familiar. L'ofici i els forns es van passar de pares a fills, i es creà un gremi que tenia una gran influència social a la vila.

Segons els entesos, es fabricaven totxos i maons forts i durs, ben cuits i de cares fines. Eren considerats uns dels millors rajols de Catalunya. Un cop pastada la terra, que era traslladada en carretons, es posava manualment en uns motlles de fusta i es petjava. Sota els motlles hi havia un gruix de palla per tal que no s'adherís l'argila al terreny, i es deixava al sol per evaporar la humitat, tècnica de la qual depenia la qualitat del futur rajol. Un cop secs, es portaven al forn per coure. Els forns van fruir una llarga temporada de guanys

econòmics, tot i que l'horari de treball era aclaparador. Això també donava feina a molts de rajolers, ja que les comandes de rajols, encara fins cap al 1960, es transportaven en carros.

L'any 1880 es va muntar la gran bòbila de Rafel Soler, al lloc del terral de Palol Sabaldòria, amb la qual van començar a desaparèixer els forns familiars. La terra llavors es transportava en vagonetes sobre rails, i la confecció dels rajols era mecànica, cosa que motivava una major producció a uns preus més ajustats. La casa Soler, que era d'un veí de Figueres sense cap relació familiar amb els altres Soler de Vilafant, tenia dues bòbiles més, una a la Pera i una altra a Santa Llogaia d'Àlguema. El 1915 es va ampliar, i després de la Guerra Civil 1936-39 tenia una fabricació extraordinària, amb més de dos-cents obrers, cosa que va motivar que se'ls adjudiqués el subministrament

La bòbila d'en Soler va agrupar tota la producció rajolera de la vila i fou una de les més importants de la província. Avui resta totalment abandonada.

de tots els rajols per a la construcció de l'hospital provincial Dr. Trueta. A la dècada 1965/75 es va afeblir la producció davant la competitivitat d'altres empreses que, amb maquinària moderna, garantien una producció superior a preus més assequibles. Aquesta crisi va obligar a tancar nombroses bòbiles de la província, entre elles la d'en Soler, que avui resta totalment abandonada.

La patrona dels rajolers era la Verge del Carme, i els treballadors feien una gran festa que arribà a ser més lluïda que la del propi poble. Per això es deia que *A Vilafant tots són rajolers que comptem a cents i a milers.*

També hi havia la dita que *Vilafant era mare de pobles* perquè amb els seus rajols s'havien bastit moltes cases dels pobles veïns.

Grup de rajolers de la fàbrica La Figuerense, l'any 1919.

Sardana dels Rajolers

Alegria rajolers, desterrem
nostra tristor;
alegria rajolers, desterrem nostra
tristor,
que aquests raigs de calor
d'estiu són els postrers.
El sor ardent que us torrava
i que us feia suar sang
a la bassa traient fang,
la seva virtut acaba.
Ja els tenim apilonats,
rajols, teules i mahons,
de nostres mans fabricats.
Carretó, motlla i cabasses,
corba, gàrguil i xaval,
reposen al portal;
i hem deixat secar les basses.
Ja us esperem les mullers,
amb tot el deliri i gana
de ballar-ne una sardana
que se'n diu dels rajolers.

Música de Pep Ventura. Estrenada pel Cor de Vilafant el 1872